

Identifikácii špičkových vedeckých tímov vysokých škôl na Slovensku

Akreditačná komisia, poradný organ vlády SR, na 76. zasadnutí 2. – 4. apríla 2014 v Bratislave uznesením č. 76.9.1 odsúhlasila pilotný projekt pod názvom „Identifikácia špičkových vedeckých tímov vysokých škôl na Slovensku“. Na základe výzvy AK predložili vysoké školy na posúdenie **77 návrhov**. Proces hodnotenia návrhov na špičkové tímy pôsobiace na vysokých školách v SR prebiehal od 16. októbra 2014. Proces bol komplikovaný tým, že v dôsledku predĺženia termínu na podávanie návrhov, o čo požiadali rektori vysokých škôl, sa ich hodnotenie prekrývalo s komplexnou akreditáciou a návštevami členov AK na vysokých školách v procese komplexnej akreditácie.

Vyhodnotenie návrhov prebiehalo v niekoľkých etapách. V prvej etape sa ku všetkým návrhom vyjadrili stále pracovné skupiny (SPS) AK, podľa toho, ku ktorej oblasti výskumu (OV) navrhnuté tímy patrili. V prípade interdisciplinárneho výskumu sa prioritne k návrhu vyjadrovala SPS podľa dominantného podielu príslušnej OV, ako ho určili samotné tímy. SPS vyhodnotili všetky podstatné informácie uvedené v návrhoch. Na základe kritérií, ako ich vypracovala, schválila a zverejnila AK vo výzve na predkladanie návrhov na zaradenie medzi špičkové vedecké tímy, navrhli SPS na ďalšie posudzovanie **44 tímov**. K týmto návrhom AK požiadala o vyjadrenie zahraničných expertov.

V ďalšej etape sa k návrhom vyjadrila dočasná pracovná skupina (DPS), zriadená uznesením AK č. 78.9.1b a inovovaná na 84. ZAK. Inovovaná DPS určila pre každý návrh špičkového tímu dvojicu svojich členov, ktorí nepatrili do OV, v ktorej sa tím posudzoval v prvej etape, na jeho ďalšie posúdenie. Týmto krokom, pracovne nazvaným „cross checking“, sa DPS snažila zjednotiť rôzne pohľady SPS na návrhy špičkových tímov. Následne, na 86. zasadnutí AK v Tatranských Zruboch, predsedovia SPS predstavili navrhnuté tímy, vyhodnotili plnenie jednotlivých indikátorov, vyzdvihli ich najvýznamnejšie počiny a odôvodnili návrh na zaradenie tímu medzi špičkové vedecké tímy vysokých škôl na Slovensku. Ich prezentáciu doplnili členovia DPS. Po diskusii ku každému návrhu členovia AK hlasovaním rozhodli o zaradení tímu medzi špičkové. Takto bolo akceptovaných **37 špičkových vedeckých tímov** vysokých škôl.

Podrobnú analýzu procesu identifikácie špičkových tímov vypracuje DPS do konca augusta. AK si uvedomuje, že žiadny proces selekcie špičkových tímov nemôže byť bezchybný. Pilotný projekt AK sa opieral o kvantifikovateľné scientimetrické indikátory len sčasti. Pretože sa posudzovalo celé spektrum výskumu vysokých škôl, scientimetrické indikátory bolo potrebné škálovať, na čo sa použili impakt faktory podľa databázy WOK (Journal Citation Reports). Treba zdôrazniť, že o zaradení medzi špičkové tímy nerozhodoval počet publikácií, ale výlučne vybrané práce s výrazným medzinárodným významom. Metodika AK umožňovala zaradiť tímy medzi špičkové aj na základe mimoriadnych výkonov podľa ďalších indikátorov než sú publikácie a ich ohlas, ak išlo o počiny významné v medzinárodnom kontexte. Boli to najmä významné knižné diela (vrátane priekopníckych diel národného dedičstva a kultúry), prezentácie v zahraničí, napr. vo forme pozvaných prednášok (v oblasti umenia výstavy, vystúpenia na medzinárodných fórach a pod.), medzinárodné, európske a národné patenty, realizované technické diela, overené nové technológie, priemyslové vzory, softvér, unikátne diagnostické a liečebné postupy a iné. Posúdenie vedeckého a spoločenského prínosu týchto mimoriadnych diel a počinov je do istej miery subjektívne.

Vedecká a spoločenská reputácia Akreditačnej komisie a jej pracovných skupín, ktoré spolu združujú viac ako 250 odborníkov, vrátane odborníkov zo zahraničia, je zárukou zodpovedného a kvalifikovaného posúdenia návrhov.

V pilotnom projekte identifikácie špičkových vedeckých tímov vysokých škôl AK akceptovala približne polovicu návrhov, ktoré dostala z vysokých škôl. Treba vysoko hodnotiť všetky návrhy, aj tie, ktoré v tejto výzve neboli akceptované – vo všetkých sa prezentovali vynikajúce vedecké výsledky vysokoškolských tímov s ich dosahom na vzdelávanie. Konštatujeme, že akceptované tímy publikovali aj práce, ktoré boli citované viac než 500, ba aj niekoľko tisíc krát. To sú skutočne práce, ktoré ovplyvňujú svetovú vedu. Tímy tiež prezentovali viaceré vynikajúce technické diela, patenty, diagnostické a liečebné postupy atď. To, že máme na Slovensku tímy, ktoré sú špičkové aj v medzinárodnom kontexte a poskytujú vzdelávanie, by mala byť podstatná správa pre našich študentov aj decíznu sféru. Ich podpora by mala posilniť snahu o špičkové výkony aj ďalšie tímy.

Napriek všetkej snahe o transparentnosť a objektívnosť postupu možno už dnes identifikovať niekoľko problémov, ktoré mohli viesť k tomu, že tím nebol napokon akceptovaný ako špičkový. Predbežne ich možno zhrnúť nasledovne.

- Zloženie tímu bolo vo viacerých prípadoch umelé (ba občas až špekulatívne), jedna osobnosť alebo zhodná publikácia bola uvedená v dvoch tímoch. V mnohých neprijatých návrhoch vystupoval jeden skutočne špičkový vedec a učiteľ, ale ďalší členovia tímu vykazovali nanajvyš priemernú vedeckú výkonnosť, prípadne ich vedecké zameranie bolo podstatne odlišné. Citlivo sa posudzovali tímy, v ktorých popri lídrovi vystupovali niekoľkí jeho úspešní mladší nasledovníci a spolupracovníci.
- Samostatným problémom bolo posúdenie multiautorských výstupov. Prijaté kritériá ich do istej miery dovoľovali akceptovať, ale v obrovských medzinárodných autorských kolektívoch nebolo možné posúdiť, aká je miera príspevku členov tímu ku koncepcii práce. Určitým vodiacim prvkom boli ďalšie publikované práce členov tímu aj popri multiautorských výstupoch.
- Všetci členovia tímov vykazovali účasť na vzdelávaní. Pri viacerých tímoch sa ukázalo, že niektorí ich absolventi doktorandského štúdia nevykazujú žiadne publikácie vo významných medzinárodných vedeckých časopisoch registrovaných v databáze WOK, aj v odboroch, kde sa to očakáva.
- Kombinácia a váha impakt faktorov (IF) potrebných na škálovanie limitov významných publikácií bola vo viacerých prípadoch zvolená nenáležite. Konkrétne, predložené najvýznamnejšie výstupy nezodpovedali zaradeniu do deklarovaných oblastí výskumu OV1, OV2, OV3. Po ich korekcii, resp. po korekcii ich vzájomného pomeru sa stalo, že publikácie nedosahovali napr. požadované limitné hodnoty citácií.
- Podľa metodiky AK bolo možné znížiť hraničné scientimetrické kritériá na polovicu, ak tím vykazoval mimoriadne výsledky v medzinárodnej prezentácii vo forme pozvaných prednášok, vedením významných medzinárodných grantov atd. a vykazoval zároveň významné patenty, realizované technické a iné diela. Niektoré takéto žiadosti nepovažovali členovia SPS alebo DPS za dostatočne podložené.
- Za knižné publikácie sa často uvádzali kratšie kapitoly v monografiách, ktoré rozsahom a významom vydavateľa nezodpovedali požiadavke, že má ísť o publikáciu monografického charakteru vo svetovom vydavateľstve.
- Podobne, predložené pozvané prednášky členov tímu boli často lokálne, niektoré v rámci COST, kde je prezentácia v podstate nevyhnutnosťou. Viaceré pozvané prednášky nezodpovedali kritériu, že má ísť o významné medzinárodné kongresy.